GENERALINIO ADVOKATO
NICHOLAS EMILIOU IŠVADA,
pateikta 2022 m. vasario 24 d.[1]

Byla C-110/21 P

Universität Bremen
prieš

Europos mokslo tyrimų vykdomąją įstaigą (REA)

„Apeliacinis skundas – Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 19 straipsnis – Atstovavimas neprivilegijuotiesiems ieškovams pagal tiesioginius ieškinius iškeltose bylose – Teisinį atstovą ir atstovaujamą šalį siejantys ryšiai, kurie akivaizdžiai kenkia šio atstovo gebėjimui atstovauti tai šaliai Sąjungos teismuose – Universiteto dėstytojo atstovavimas – Ieškovo universiteto dėstytojas, dalyvavęs veikloje, dėl kurios kilo ginčas – Galimybė ištaisyti teisinio atstovavimo trūkumus – Teisė kreiptis į teismą – Ribojimai“

I. Įvadas

1. *Universität Bremen* (toliau – Brėmeno universitetas, Brėmenas, Vokietija) Bendrojo Teismo prašė panaikinti sprendimą, kuriuo Europos mokslo tyrimų vykdomoji įstaiga (toliau – REA) atmetė jo paraišką dėl projekto finansavimo. Bendrasis Teismas atmetė jo ieškinį kaip nepriimtiną – jis konstatavo, kad šio universiteto teisinis atstovas, Brėmeno universiteto profesorius, turintis konkrečių pareigų, susijusių su aptariamo projekto įgyvendinimu, nesilaikė nepriklausomumo pareigos, kurios turi laikytis neprivilegijuotųjų ieškovų teisiniai atstovai[2].

2. Šiuo apeliaciniu skundu Brėmeno universitetas prašo panaikinti Bendrojo Teismo sprendimą ir tvirtina, kad tas teismas padarė teisės klaidą, nes taikė nepriklausomumo pareigą jo teisiniam atstovui, ir bet kuriuo atveju dėl to, kad neleido apeliantui paskirti kito atstovo.

3. Teisinių atstovų nepriklausomumo Teisingumo Teisme arba Bendrajame Teisme vykstančiame procese klausimas nėra naujas. Nepriklausomumo pareiga Sąjungos teismų jurisprudencijoje išplėtota kaip pareiga, taikoma juose bylas vedantiems *advokatams*. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas neseniai iš esmės patikslino, kad advokatui tenkanti nepriklausomumo pareiga reiškia, kad jo su atstovaujama šalimi neturi sieti jokie ryšiai, kurie *akivaizdžiai kenkia* advokato gebėjimui geriausiai atstovauti ieškovo interesams[3].

[1] Originalo kalba: anglų.

[2] 2020 m. gruodžio 16 d. Nutartis *Universität Bremen / REA* (T-660/19, nepaskelbta Rink., EU:T:2020:633) (toliau – skundžiama nutartis).

[3] 2020 m. vasario 4 d. Sprendimas *Uniwersytet Wrocławski ir Lenkija / REA* (C-515/17 P ir C-561/17 P, EU:C:2020:73, 64 punktas) (toliau – Sprendimas *Uniwersytet Wrocławski*).

4. Skundžiamoje nutartyje Bendrasis Teismas nepriklausomumo pareigą taikė *universiteto dėstytojui*. Aiškinant siaurai, ši byla susijusi su klausimu, ar universiteto dėstytojas gali atstovauti savo universitetui Sąjungos teismuose ir konkrečiai tai daryti, nepaisydamas savo, kaip koordinatoriaus ir vadovo, dalyvavimo moksliniame projekte, kurį REA atmetė. Žvelgiant plačiau, šioje byloje Teisingumo Teismo prašoma dar kartą išaiškinti taikomus neprivilegijuotųjų ieškovų privalomo teisinio atstovavimo Sąjungos teismuose apribojimus.

II. Teisinis pagrindas

5. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto (toliau – Statutas) 19 straipsnyje nustatyta:

„Valstybėms narėms ir Sąjungos institucijoms Teisingumo Teisme atstovauja kiekvienai bylai skiriamas atstovas; atstovui gali padėti patarėjas arba advokatas.

<…>

Kitoms bylų šalims turi atstovauti advokatas.

Bylos šaliai Teisme gali atstovauti tik advokatas, turintis leidimą verstis advokato praktika valstybės narės ar kitos valstybės, kuri yra Europos ekonominės erdvės susitarimo šalis, teisme.

<…>

Bylas nagrinėjant dalyvaujančių patarėjų ir advokatų atžvilgiu, Teismas, laikydamasis procedūros reglamente nustatytų sąlygų, naudojasi teismams paprastai suteikiamais įgaliojimais.

Universiteto dėstytojai, kurie yra vienos iš valstybių narių piliečiai ir kuriems jų teisės aktai suteikia atstovavimo teisę teisme, Teisme naudojasi tokiomis pat teisėmis, kurias šis straipsnis suteikia advokatams.“

6. Pagal Statuto 21 straipsnio antrą pastraipą, „jei reikia, prie ieškinio pridedamas aktas, kurį prašoma paskelbti negaliojančiu, o Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 265 straipsnyje nurodytomis aplinkybėmis – dokumentai, patvirtinantys datą, kada, laikantis to straipsnio, atitinkamos institucijos buvo paprašyta priimti sprendimą. Jei prie ieškinio dokumentai nėra pridėti, Teismo kancleris paprašo suinteresuotos šalies pateikti juos per protingą terminą, tačiau tokiu atveju šaliai tuos dokumentus pateikus nustatytam terminui jau pasibaigus, jos teisės iškelti bylą nenustoja galiojusios“.

7. Pagal Statuto 53 straipsnį „Bendrojo Teismo procesą reglamentuoja III antraštinė dalis <…>“. Toje antraštinėje dalyje yra Statuto 19 straipsnis.

8. Bendrojo Teismo procedūros reglamento 51 straipsnis susijęs su „Atstovavimo pareiga“ ir suformuluotas taip:

„1. Šaliai turi atstovauti jos atstovas ar advokatas laikantis Statuto 19 straipsnyje numatytų sąlygų.

2. Šaliai atstovaujantis arba padedantis advokatas privalo pateikti Teismo kanceliarijai dokumentą, patvirtinantį, kad jis turi teisę verstis advokato praktika valstybės narės arba kitos valstybės, EEE susitarimo šalies, teisme.

3. Kai advokatai atstovauja privatinės teisės reglamentuojamam juridiniam asmeniui, jie privalo pateikti Teismo kanceliarijai šio asmens išduotą įgaliojimą.

4. Nepateikus 2 ir 3 dalyse nurodytų dokumentų, Teismo kancleris nustato protingą terminą, per kurį atitinkama šalis turi juos pateikti. Jeigu per nustatytą terminą tokie dokumentai nepateikiami, Bendrasis Teismas sprendžia, ar dėl šio reikalavimo nesilaikymo ieškinys arba pareiškimas nepriimtinas kaip netenkinantis formos reikalavimų.“

9. Bendrojo Teismo procedūros reglamento III antraštinės dalies 1 skyriaus 2 skirsnyje reglamentuojamos „Šalims atstovaujančių asmenų teisės ir pareigos“. Šis skirsnis apima 52–56 straipsnius.

10. Šio Procedūros reglamento 55 straipsnis susijęs su „Pašalinimu iš bylos nagrinėjimo“. Jame nustatyta:

„1. Jeigu Bendrasis Teismas mano, kad atstovo, patarėjo arba advokato elgesys Bendrojo Teismo, pirmininko, teisėjo arba Teismo kanclerio atžvilgiu yra nesuderinamas su pagarba Bendrajam Teismui arba su gero teisingumo vykdymo reikalavimais arba toks atstovas, patarėjas ar advokatas naudojasi savo teisėmis kitais tikslais nei tie, kuriems jos buvo pripažintos, jis apie tai praneša suinteresuotajam asmeniui. Bendrasis Teismas gali apie tai pranešti kompetentingoms institucijoms, kurioms suinteresuotasis asmuo yra atskaitingas. Suinteresuotajam asmeniui perduodama toms institucijoms adresuoto laiško kopija.

2. Dėl tų pačių priežasčių Bendrasis Teismas, išklausęs suinteresuotąjį asmenį, bet kuriuo metu gali motyvuota nutartimi nuspręsti pašalinti atstovą, patarėją arba advokatą iš bylos nagrinėjimo. Ši nutartis vykdytina iš karto.

3. Kai iš bylos nagrinėjimo pašalinamas atstovas, patarėjas arba advokatas, bylos nagrinėjimas sustabdomas pirmininko nustatytam laikotarpiui, kad suinteresuotoji šalis turėtų laiko pasirinkti kitą atstovą, patarėją arba advokatą.

4. Sprendimai ir nutartys, priimti taikant šio straipsnio nuostatas, gali būti panaikinti.“

11. Pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 56 straipsnį šio reglamento III antraštinės dalies 1 skyriaus 2 skirsnio nuostatos taikomos „universiteto dėstytojams, nurodytiems Statuto 19 straipsnio septintoje pastraipoje“.

III. Skundžiama nutartis

12. 2019 m. rugsėjo 25 d. Brėmeno universitetas kreipėsi į Bendrąjį Teismą su ieškiniu, prašydamas panaikinti 2019 m. liepos 16 d. REA sprendimą Ares(2019) 4590599 atmesti pasiūlymą, kurį šis universitetas pateikė atsakydamas į kvietimą teikti pasiūlymus H2020-SC6-Governance-2019 (toliau – ginčijamas sprendimas).

13. REA pareiškė nepriimtinumu grindžiamą prieštaravimą – ji iš esmės nurodė, kad apelianto teisinis atstovas nėra nepriklausoma trečioji šalis, nes jis dirba Brėmeno universitete dėstytoju. REA nuomone, akivaizdžiai trūksta nešališkumo, kiek tai susiję su ginčo dalyku, nes šis atstovas parengė ir pateikė paraišką dėl nagrinėjamo finansavimo, ketino koordinuoti atitinkamą projektą ir jam vadovauti, jam taip pat turėjo būti patikėtos pagrindinės su tuo susijusios užduotys.

14. Brėmeno universitetas nurodė, kad jo teisinis atstovas neturi jokio asmeninio ekonominio suinteresuotumo šiuo klausimu ir nėra jokių pavaldumo santykių tarp jo ir universiteto. Apeliantas taip pat paaiškino, kad jo teisinis atstovas ėmėsi teisinio atstovavimo kaip papildomos veiklos. Be to, Brėmeno universitetas tvirtino, kad nėra jokių duomenų apie tai, kad universiteto ir jo teisinio atstovo ryšys akivaizdžiai kenkia šio gebėjimui jam atstovauti. Tai, kad teisinis atstovas yra aptariamo projekto koordinatorius, tiesiog rodo, kad jo mokslinis suinteresuotumas šiuo projektu yra toks pat kaip ir apelianto. Brėmeno universitetas nurodė, kad, net jeigu jo teisiniam atstovui nebūtų leista atstovauti šiam universitetui, išvada, kad tai tiesiogiai lemia jo ieškinio nepriimtinumą, yra nesuderinama su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsniu.

15. Bendrasis Teismas, taikydamas savo Procedūros reglamento 126 straipsnį, pripažino pagrįstu REA pareikštą nepriimtinumu grindžiamą prieštaravimą ir atmetė ieškinį kaip akivaizdžiai nepriimtiną dėl to, kad nesilaikyta Statuto 19 straipsnio trečios ir ketvirtos pastraipų, taip pat Procedūros reglamento 51 straipsnio 1 dalies. Jis taip pat nurodė Brėmeno universitetui padengti savo ir REA patirtas bylinėjimosi išlaidas.

16. Skundžiamoje nutartyje Bendrasis Teismas priminė jurisprudenciją, susijusią su sąlygomis, kurioms esant advokatai gali atstovauti neprivilegijuotosioms šalims Sąjungos teismuose. Remdamasis šia jurisprudencija, jis nurodė nepriklausomumo pareigą, išplaukiančią iš savarankiškos „advokato“ sąvokos, kaip tai suprantama pagal Statuto 19 straipsnio trečią pastraipą, – ši pareiga apibrėžiama ne tik teigiamai (nurodant profesinės etikos pareigas), bet ir neigiamai (per darbo santykių nebuvimą). Be to, jis pakartojo įvairius atvejus, kai atstovavimas juridiniam asmeniui šiuose teismuose buvo pripažintas nepriimtinu dėl teisinio atstovo vykdomų svarbių administracinių ir finansinių įgaliojimų atstovaujamoje šalyje[4].

17. Bendrasis Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju Brėmeno universiteto teisinį atstovą su apeliantu ne tik sieja viešosios teisės aktuose numatyti darbo santykiai; jis taip pat parengė bei pateikė paraišką dėl aptariamo finansavimo, yra susijusio projekto koordinatorius ir vadovas ir jam patikėtos pagrindinės su tuo susijusios užduotys. Atsižvelgdamas į tai, Bendrasis Teismas padarė išvadą, kad jis glaudžiai asmeniškai susijęs su byla ir yra tiesiogiai suinteresuotas jos baigtimi, o tai kenkia jo gebėjimui teikti klientui reikalingą teisinę pagalbą visiškai nepriklausomai ir vadovaujantis svarbiausiais teisingumo interesais[5]. Bendrasis Teismas pridūrė, kad teisinio atstovo Brėmeno universitete vykdomi svarbūs įgaliojimai kelia abejonių dėl jo, kaip nepriklausomos trečiosios šalies, statuso ir yra ryšys, akivaizdžiai kenkiantis šio atstovo gebėjimui atstovauti ieškovui[6].

18. Dėl argumento, kad Brėmeno universitetui turėjo būti suteikta galimybė ištaisyti teisinio atstovavimo trūkumą, Bendrasis Teismas nurodė, kad toks trūkumas nėra vienas iš tų, kuriuos galima ištaisyti[7].

4 Skundžiamos nutarties 18–24 punktai.

5 Skundžiamos nutarties 25 punktas.

6 Skundžiamos nutarties 26 punktas.

7 Skundžiamos nutarties 40 punktas.

IV. Procesas Teisingumo Teisme

19. Šiuo apeliaciniu skundu Brėmeno universitetas Teisingumo Teismo prašo panaikinti skundžiamą nutartį, grąžinti bylą Bendrajam Teismui nagrinėti iš esmės, pripažinti, kad nagrinėjamas universiteto dėstytojo teisinis atstovavimas galioja, ir subsidiariai – padaryti išvadą, kad Brėmeno universitetas turi teisę vesti bylą per advokatą, atitinkantį Statuto 19 straipsnio trečios ir ketvirtos pastraipų sąlygas. Be to, apeliantas prašo Teisingumo Teismo atidėti bylinėjimosi išlaidų klausimo nagrinėjimą ir iš esmės teigia, kad jis neturėtų padengti bylinėjimosi išlaidų arba bent jau REA bylinėjimosi išlaidų, patirtų iki šios proceso stadijos. Jis taip pat tvirtina, kad jam turėtų būti grąžinta suma, kurią apeliantas sumokėjo REA dėl proceso Bendrajame Teisme. Brėmeno universitetas taip pat ragina Teisingumo Teismą padėti abiem šalims taikiai susitarti.

20. Atsiliepime į apeliacinį skundą REA Teisingumo Teismo prašo atmesti apeliacinį skundą ir priteisti iš Brėmeno universiteto bylinėjimosi išlaidas, patirtas per su šiuo apeliaciniu skundu susijusį procesą ir per procesą Bendrajame Teisme.

21. Apeliaciniame skunde Brėmeno universitetas remiasi dviem pagrindais, kurie atitinkamai grindžiami, pirma, Statuto 19 straipsnio pažeidimu ir, antra, Chartijos 47 straipsnio, taip pat Europos žmogaus teisių konvencijos (toliau – EŽTK) 6 straipsnio 1 dalies pažeidimu.

22. Nurodydamas apeliacinio skundo pirmąjį pagrindą Brėmeno universitetas teigia, kad Bendrasis Teismas neteisingai aiškino Statuto 19 straipsnį. Šį pagrindą sudaro trys pagrindiniai aspektai, kuriuos galima apibendrinti taip, kaip nurodyta toliau.

23. Pirma, apeliantas iš esmės tvirtina, kad yra valstybinis universitetas, todėl laikytinas valstybės narės, kuri yra privilegijuotasis ieškovas pagal Statuto 19 straipsnio pirmą pastraipą, vardu veikiančiu subjektu. Apeliantas priduria: kadangi jis yra valstybinis universitetas, vieno iš jo dėstytojų, susipažinusių su bylos dalyku, atstovavimas yra privalumas.

24. Antra, apeliantas iš esmės teigia, kad universiteto dėstytojams netaikoma nepriklausomumo pareiga, išplaukianti iš savarankiškos „advokato“ sąvokos, kaip tai suprantama pagal Statuto 19 straipsnio trečią pastraipą. Taip yra todėl, kad universiteto dėstytojai *de lege* užtikrina būtinas garantijas, kurių kitais atvejais reikalaujama iš advokatų. Teisinis atstovavimas nėra viena iš užduočių, kurias jie privalo atlikti, ir jie nėra finansiškai nuo jo priklausomi. Vadinasi, toks atstovavimas yra papildoma veikla, taigi gerokai mažiau tikėtina, kad kils interesų konfliktas. Kartu apeliantas teigia, kad pagal Statuto 19 straipsnio septintą pastraipą jų gebėjimas atstovauti, įskaitant interesų konflikto klausimą, turi būti vertinamas tik pagal nacionalinę teisę. Remdamasis *Verwaltungsgerichtsordnung* (Vokietijos administracinio proceso kodeksas) 67 straipsniu apeliantas tvirtina, kad jo teisinis atstovas turėjo teisę jam atstovauti, nes jam netrukdė joks didelis interesų konfliktas, kuris bet kuriuo atveju gali turėti įtakos tik šio atstovo profesinei atsakomybei, o ne jo gebėjimui atstovauti apeliantui arba ieškinio priimtinumui.

25. Galiausiai apeliantas tvirtina, kad, jeigu Teisingumo Teismas padarytų išvadą, jog aptariamam universiteto dėstytojui taikoma nepriklausomumo pareiga, Teisingumo Teismas turėtų jam leisti atstovauti Brėmeno universitetui išimties tvarka. Jis tvirtina, kad turi teisę remtis teisėtais lūkesčiais, atsižvelgdamas į Statuto 19 straipsnio septintos pastraipos aiškią formuluotę, pagal kurią nepriklausomumo pareigos taikymas universiteto dėstytojams yra labai netikėtas.

26. Atsiliepime į apeliacinį skundą REA teigia, kad tai, jog Brėmeno universitetas yra Brėmeno žemės dalis, nereiškia, kad jis turėtų būti prilygintas Vokietijos Federacinei Respublikai, nes pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją draudžiama regionus laikyti privilegijuotaisiais ieškovais.

27. Be to, REA tvirtina, kad universiteto dėstytojų padėtis nėra privilegijuota, palyginti su advokatų padėtimi. Brėmeno universiteto argumentuose neatsižvelgiama į tai, kad pagal Statuto 19 straipsnio pirmą ir antrą pastraipas tik privilegijuotiesiems ieškovams gali atstovauti jų pačių darbuotojai arba pareigūnai.

28. Šiomis aplinkybėmis REA teigia, kad pagal Statuto 19 straipsnio trečią pastraipą suformuota jurisprudencija taikoma universiteto dėstytojams, kurie, veikdami Sąjungos teismuose, yra tokioje pat padėtyje kaip ir advokatai. Taigi nacionalinės teisės laikymasis nėra pakankama sąlyga, į kurią atsižvelgiant būtų galima padaryti išvadą, kad universiteto dėstytojas gali atstovauti šaliai šiuose teismuose, nes universiteto dėstytojas dar turi būti ir nepriklausomas, kaip ir advokatas. Be to, tai, kad aptariamas universiteto dėstytojas finansiškai nepriklauso nuo teisinio atstovavimo, neturi reikšmės, nes Bendrasis Teismas konstatavo, kad jis asmeniškai dalyvauja projekte.

29. Be to, REA nuomone, argumentai, pateikti siekiant įrodyti, kad aptariamas teisinis atstovas turi procesinį veiksnumą pagal Vokietijos teisę, yra nereikšmingos faktinės aplinkybės, pirmą kartą pateiktos per apeliacinį procesą.

30. Galiausiai REA mano, kad Brėmeno universitetas negali remtis teisėtais lūkesčiais, nes neįrodė, kad yra išskirtinių aplinkybių, kurioms esant taikoma tokia apsauga.

31. Subsidiariai nurodydamas apeliacinio skundo antrąjį pagrindą Brėmeno universitetas teigia, kad Bendrasis Teismas pažeidė jo teisę būti išklausytam, įtvirtintą Chartijos 47 straipsnyje ir EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje, nes jo neinformavo apie tai, kad dėl teisinio atstovavimo tariamo trūkumo ieškinys bus pripažintas nepriimtinu, ir nesuteikė apeliantui galimybės paskirti kitą teisinį atstovą. Apeliantas teigia, kad Bendrasis Teismas turėjo išnagrinėti šį klausimą ne tik pagal savo Procedūros reglamentą, bet ir tinkamai atsižvelgdamas į pagrindinę teisę būti išklausytam. Šiomis aplinkybėmis apeliantas remiasi generalinio advokato M. Bobek išvada sujungtose bylose *Uniwersytet Wrocławski ir Lenkija / REA* [8].

32. Brėmeno universitetas priduria, kad ieškinio pripažinimas nepriimtinu dėl tinkamo teisinio atstovavimo trūkumo pažeidžia proporcingumo principą, nes gero teisingumo vykdymo tikslą galima pasiekti mažiau apsunkinančiomis priemonėmis. Brėmeno universitetas atkreipia dėmesį į tai, kad šis sprendimas pakenkė ir apeliantui, ir jo teisiniam atstovui. Jis nurodo, kad iš jo REA buvo priteista 12 000 EUR dydžio bylinėjimosi išlaidos, o jo teisiniam atstovui kyla universiteto atgręžtinio reikalavimo grėsmė.

33. Galiausiai apeliantas teigia, kad, jeigu negali remtis teisėtais lūkesčiais pagal Statuto 19 straipsnio septintos pastraipos formuluotę, pagal teisinės valstybės principą jis turi būti įspėtas dėl šios nuostatos aiškinimo, prieštaraujančio jos formuluotei, ir jam turi būti sudaryta galimybė toliau vesti bylą per advokatą, atitinkantį nepriklausomumo reikalavimus.

[8] C-515/17 P ir C-561/17 P, EU:C:2019:774 (toliau – išvada byloje *Uniwersytet Wrocławski*).

34. Atsiliepime į apeliacinį skundą REA ginčija tariamą Chartijos 47 straipsnio ir EŽTK 6 straipsnio 1 dalies pažeidimą. Ji tvirtina, kad Bendrasis Teismas padarė išvadą, jog apelianto įspėti nereikėjo, nes aptariamo teisinio atstovavimo trūkumo nebuvo galima ištaisyti. Taigi, REA nuomone, negalima daryti išvados, kad buvo padarytas teisės į veiksmingą teisinę gynybą pažeidimas.

35. REA taip pat tvirtina, kad Brėmeno universitetas neįrodė, jog nagrinėjamu apribojimu nesiekiama teisėto tikslo, kad jis yra neproporcingas arba kad juo daroma įtaka pačiai teisės į veiksmingą teisinę gynybą esmei.

V. Vertinimas

36. Dėl Brėmeno universiteto pateiktų reikalavimų, apibendrintų šios išvados 19 punkte, pažymėtina, kad pagal Statuto 61 straipsnio pirmą pastraipą Teisingumo Teismas, spręsdamas dėl apeliacinio skundo, gali įgyvendinti savo jurisdikciją panaikindamas atitinkamą Bendrojo Teismo sprendimą, jeigu apeliacinis skundas yra pagrįstas, ir grąžindamas bylą Bendrajam Teismui arba, jei toje bylos stadijoje tai galima daryti, pats paskelbdamas galutinį sprendimą. Kaip teisingai nurodė REA, Teisingumo Teismas negali priimti apelianto prašomo deklaratyvaus sprendimo dėl jo teisinio atstovavimo. Dėl apelianto reikalavimo, susijusio su pagalba sudarant taikos sutartį, nenagrinėdamas klausimo, ar Teisingumo Teismas galėtų dėl to priimti sprendimą[9], pažymiu, kad REA bet kuriuo atveju atmeta galimybę sudaryti tokią sutartį. Taigi atliekant vertinimą reikia sutelkti dėmesį į reikalavimą panaikinti skundžiamą nutartį.

37. Primenu, kad nurodydamas apeliacinio skundo pirmąjį pagrindą Brėmeno universitetas iš esmės teigia, jog Bendrasis Teismas neteisingai aiškino Statuto 19 straipsnį. Nurodydamas apeliacinio skundo antrąjį pagrindą jis tvirtina, kad buvo pažeista Chartijos 47 straipsnyje numatyta teisė kreiptis į teismą.

38. Dėl šioje išvadoje nurodytų priežasčių manau, kad apeliacinio skundo pirmasis pagrindas yra iš dalies pagrįstas. Iš tiesų skundžiamoje nutartyje Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nes neteisingai išaiškino nepriklausomumo pareigą, kurios turi laikytis Sąjungos teismuose veikiantys teisiniai atstovai (A skirsnis). Jeigu Teisingumo Teismas tam nepritartų ir nagrinėtų apeliacinio skundo antrąjį pagrindą, manau, kad tas pagrindas taip pat yra pagrįstas. Automatinis ieškinio pripažinimas nepriimtinu po to, kai buvo konstatuota, kad teisinis atstovavimas neatitinka Statuto 19 straipsnio reikalavimų, yra teisės kreiptis į šiuos teismus apribojimas, neatitinkantis proporcingumo kriterijaus (B skirsnis).

A. Apeliacinio skundo pirmasis pagrindas: tariamai klaidingas Statuto 19 straipsnio aiškinimas

39. Nagrinėti apeliacinio skundo pirmąjį pagrindą pradėsiu nuo apelianto argumento, kad iš esmės jis turi būti laikomas privilegijuotuoju ieškovu, kaip tai suprantama pagal Statuto 19 straipsnio pirmą pastraipą (1 dalis). Tuomet išnagrinėsiu pagrindinį šio pagrindo klausimą, susijusį su nepriklausomumo pareigos taikymu apelianto teisiniam atstovui, ir padarysiu išvadą, kad, nors ši pareiga jam iš tiesų taikoma, Bendrasis Teismas ją išaiškino neteisingai (2 dalis). Siekdamas išsamumo, išnagrinėsiu apeliacinio skundo pirmojo pagrindo trečią dalį, kurioje

[9] Pagal analogiją žr. 2019 m. liepos 11 d. Sprendimą *Komisija / Italija (Nuosavi ištekliai – Skolos muitinei išieškojimas)* (C-304/18, nepaskelbtas Rink., EU:C:2019:601, 75 punktas).

apeliantas Teisingumo Teismo klausia, ar nepriklausomumo pareiga turėtų būti taikoma aptariamam universiteto dėstytojui (ir jeigu jis jos nesilaikė), ar jam būtų leista atstovauti apeliantui šioje byloje išimties tvarka (3 dalis).

1. Ar Brėmeno universitetas gali būti laikomas privilegijuotuoju ieškovu?

40. Brėmeno universitetas teigia, kad valstybinis universitetas yra valstybės narės, kuri yra privilegijuotasis ieškovas, vardu veikiantis subjektas. Kaip suprantu, šiuo argumentu iš esmės teigiama, kad pats apeliantas turėtų būti laikomas privilegijuotuoju ieškovu pagal Statuto 19 straipsnio pirmą pastraipą.

41. Iš šios nuostatos matyti, kad privilegijuotiesiems ieškovams gali atstovauti jų atstovai. Taigi, jeigu apeliantas būtų laikomas privilegijuotuoju ieškovu, pareiga būti atstovaujamam nepriklausomo advokato, kylanti iš Statuto 19 straipsnio trečios pastraipos (arba universiteto dėstytojo, kaip nurodyta to paties straipsnio septintoje pastraipoje), jam nebūtų taikoma.

42. Vis dėlto, kaip pažymi REA, net jeigu būtų nustatyta, kad Brėmeno universitetas yra Brėmeno žemės dalis, dėl to jis negalėtų būti laikomas privilegijuotuoju ieškovu, nes pagal Teisingumo Teismo suformuotą jurisprudenciją subnacionaliniai subjektai nelaikomi privilegijuotaisiais ieškovais [10], taigi jiems taikoma pareiga turėti atstovą [11].

43. Taigi manau, kad apeliacinio skundo pirmojo pagrindo pirma dalis yra akivaizdžiai nepagrįsta.

2. Nepriklausomumo pareigos taikymas ir apimtis

44. Nagrinėdamas apeliacinio skundo pirmojo pagrindo esmę priminsiu Teisingumo Teismo sprendime *Uniwersytet Wrocławski* pateiktus išaiškinimus dėl situacijų, kai gali būti laikoma, kad *advokatas*, atstovaudamas neprivilegijuotiesiems ieškovams, nesilaiko nepriklausomumo pareigos, kylančios iš Statuto 19 straipsnio *trečios* pastraipos (a punktas). Tiek, kiek šia pareiga siekiama užtikrinti gerą teisingumo vykdymą ir visų pirma garantuoti atstovaujamų šalių interesų paisymą, padarysiu išvadą, kad, kaip skundžiamoje nutartyje konstatavo Bendrasis Teismas, ji turi būti taikoma ir *universiteto dėstytojo* atstovavimui neprivilegijuotiesiems ieškovams pagal tos pačios nuostatos *septintą* pastraipą (b punktas). Tuomet pažymėsiu, kad, kaip nusprendė Teisingumo Teismas, ieškovo teisę pasirinkti teisinį atstovą turėtų būti galima apriboti tik tais atvejais, kai teisinis atstovavimas *akivaizdžiai kenkia* atstovaujamos šalies interesams (c punktas). Šioje vietoje padarysiu išvadą, kad Bendrasis Teismas suklydo, taikydamas šį kriterijų skundžiamoje nutartyje (d punktas).

[10] Žr. 2020 m. gruodžio 3 d. Sprendimą *Région de Bruxelles-Capitale / Komisija* (C-352/19 P, EU:C:2020:978, 18 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[11] Žr. 2008 m. vasario 20 d. Teisingumo Teismo nutartį *Comunidad Autónoma de Valencia – Generalidad Valenciana / Komisija* (C-363/06 P, nepaskelbta Rink., EU:C:2008:99) ir 2016 m. lapkričio 14 d. Bendrojo Teismo nutartį *Dimos Athinaion / Komisija* (T-360/16, nepaskelbta Rink., EU:T:2016:694).

a) Sprendimas „Uniwersytet Wrocławski“

45. Sprendimas *Uniwersytet Wrocławski* yra vienas iš daugelio sprendimų, kuriuose plėtojama jurisprudencija, susijusi su Statuto 19 straipsnio trečia ir ketvirta pastraipomis, kuriose nustatyta neprivilegijuotųjų ieškovų pareiga Sąjungos teismuose nagrinėjamose bylose būti atstovaujamiems „advokato“ [12].

46. Iš šios jurisprudencijos matyti, kad toks „advokatas“ turi atitikti dvi sąlygas. Pirma, pagal Statuto 19 straipsnio ketvirtą pastraipą jis turi turėti „leidimą verstis advokato praktika valstybės narės <…> teisme“. Tai, ar ši sąlyga įvykdyta, tikrinama atsižvelgiant į nacionalinę teisę. Antra, Statuto 19 straipsnio trečioje pastraipoje vartojama sąvoka „advokatas“ suprantama kaip savarankiška Sąjungos teisės sąvoka, kuri reiškia nepriklausomumo pareigos advokatui taikymą, kaip Bendrasis Teismas teisingai priminė skundžiamoje nutartyje [13].

47. Nepriklausomumo pareiga Sąjungos teismų jurisprudencijoje pirmiausia buvo nustatyta siekiant apibrėžti advokato profesinės paslapties apsaugos taikymo sritį ir kartu nustatyti Komisijos paimtus dokumentus, kuriems turi būti taikoma ši apsauga [14]. Vėliau ji buvo pradėta taikyti su Statuto 19 straipsniu susijusiose bylose, siekiant įvertinti neprivilegijuotųjų ieškovų teisinio atstovavimo ir jų ieškinių priimtinumą [15].

48. Sprendime *Uniwersytet Wrocławski* Teisingumo Teismas patikslino kontrolės, kurią Sąjungos teismai turėtų atlikti vertindami, ar konkretus teisinis atstovas laikosi nepriklausomumo pareigos, apimtį.

49. Nors nagrinėdamas šį klausimą Teisingumo Teismas priminė savo ankstesnę jurisprudenciją, pagal kurią advokatui tenkanti nepriklausomumo pareiga iš esmės reiškia, kad neprivilegijuotiesiems ieškovams negali atstovauti advokatai, kurie su jais susiję tam tikrais ryšiais, jis pridūrė, kad advokato nepriklausomumui trukdo ne advokatą ir jo klientą siejantys „[bet kokie] ryšiai“, o veikiau tik tokie ryšiai, „kurie akivaizdžiai kenkia jo gebėjimui užtikrinti jam tenkančią gynybos funkciją geriausiai atstovauti savo kliento interesams“ [16].

50. Atsižvelgdamas į tai, Teisingumo Teismas Sprendime *Uniwersytet Wrocławski* padarė išvadą, kad, priešingai, nei toje byloje buvo nutaręs Bendrasis Teismas [17], kai ieškovui universitetui atstovavo advokatas, kuris taip pat skaitė paskaitas šiame universitete pagal dėstymo sutartį, toks žalingas poveikis nebuvo akivaizdus. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad tas teisinis atstovas Vroclavo universitetui atstovavo nebūdamas susijęs pavaldumo santykiais [18].

[12] Ši pareiga netaikoma per prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą, kuriai taikoma Teisingumo Teismo procedūros reglamento 97 straipsnio 3 dalis.

[13] Skundžiamos nutarties 18 ir 19 punktai. Taip pat žr. Sprendimo *Uniwersytet Wrocławski* 55–57 punktus ir juose nurodytą jurisprudenciją.

[14] 1982 m. gegužės 18 d. Sprendimas *AM&S Europe / Komisija* (155/79, EU:C:1982:157) ir 2010 m. rugsėjo 14 d. Sprendimas *Akzo Nobel Chemicals ir Akcros Chemicals / Komisija* (C-550/07 P, EU:C:2010:512).

[15] Skirtingos atitinkamos jurisprudencijos kryptys buvo išnagrinėtos išvados byloje *Uniwersytet Wrocławski* 37 ir paskesniuose punktuose.

[16] Sprendimo *Uniwersytet Wrocławski* 64 punktas.

[17] 2017 m. birželio 13 d. Nutartis *Uniwersytet Wrocławski / REA* (T-137/16, nepaskelbta Rink., EU:T:2017:407).

[18] Sprendimo *Uniwersytet Wrocławski* 66 punktas.

b) Ar nepriklausomumo pareiga taikoma universiteto dėstytojams?

51. Vertinant su apeliacinio skundo pirmuoju pagrindu susijusius argumentus, reikia patikrinti, ar nepriklausomumo pareiga, kylanti iš jurisprudencijos dėl sąvokos „*advokatas*“, kaip tai suprantama pagal Statuto 19 straipsnio trečią pastraipą, taikoma ir *universiteto dėstytojams*, kurių teisė atstovauti teisme reglamentuojama tos pačios nuostatos septintoje pastraipoje.

52. Nors REA teigia, kad nepriklausomumo pareiga taikoma ir universiteto dėstytojams, veikiantiems kaip teisiniai atstovai, Brėmeno universitetas su tuo nesutinka ir tvirtina, kad universiteto dėstytojų gebėjimas veikti kaip atstovams Sąjungos teismuose nagrinėjamose bylose turi būti vertinamas tik atsižvelgiant į nacionalinę teisę. Ji iš esmės aiškina, kad dėl ypatingo universiteto dėstytojų statuso pagal Vokietijos teisę nepriklausomumo kriterijus neturi reikšmės.

53. Siekiant įvertinti šį argumentą, svarbu išsiaiškinti, ką reiškia advokatų nepriklausomumo pareiga apskritai ir, dar svarbiau, konkrečiai kalbant apie teisinį atstovavimą Sąjungos teismuose.

54. Sąvoka „nepriklausomumas“ dažnai įvardijama kaip pagrindinis pačios advokatų profesijos bruožas [19]. Nors jos tikslus turinys skirtingose teisės sistemose gali būti suprantamas skirtingai, ypač atsižvelgiant į tai, kaip advokato vaidmuo suvokiamas platesniame teisingumo vykdymo kontekste, atrodo, kad ji laikoma pagrindiniu šios savireguliacija grindžiamos profesijos, kurios atstovų reikalaujama teikiant teisines konsultacijas laikytis tam tikrų profesinių standartų, nepatirti jokio išorės spaudimo ir vengti šališkumo, kylančio iš advokato asmeninių arba trečiųjų šalių interesų, bruožu [20]. Visuotinai sutariama, kad visos teisinės konsultacijos turi būti teikiamos atsižvelgiant į geriausius atstovaujamos šalies interesus [21]. Vis dėlto advokato nepriklausomumo pareiga taip pat reiškia advokato pareigą atsisakyti vykdyti tam tikrus nurodymus, jeigu tai prieštarautų įstatymų nuostatoms arba etikos taisyklėms.

55. Tai nėra aplinkybės, kurios būtų svarbios universiteto dėstytojams, kai jie eina šias pareigas, dėl labai paprastos priežasties: jų profesija dėl gana akivaizdžių priežasčių visiškai skiriasi nuo advokatų profesijos.

56. Dėl šios priežasties, kalbant apie universiteto dėstytojus, gali atrodyti, kad Teisingumo Teismo jurisprudenciją, susijusią su advokatams tenkančia nepriklausomumo pareiga, kaip tai suprantama pagal Statuto 19 straipsnio trečią pastraipą, reikėtų vertinti kaip nesvarbią.

57. Vis dėlto, mano nuomone, tai nėra teisingas šios problemos sprendimo būdas, nes tais atvejais, kai universiteto dėstytojas dalyvauja Sąjungos teismuose vykstančiame procese, jis ten atstovauja klientui, kaip tai daro advokatas, o ne skaito paskaitą.

58. Taigi, kai universiteto dėstytojai turi veikti kaip teisiniai atstovai Sąjungos teismuose, jų padėtis tampa tokia pat kaip ir advokatų, nes jie atlieka tas pačias funkcijas – atstovauja neprivilegijuotosioms šalims. Kaip teigia REA, tai atsispindi Statuto 19 straipsnio septintos

[19] Išvados byloje *Uniwersytet Wrocławski* 35 punktas.

[20] Žr. „Europos pagrindinių teisininko profesijos principų chartija ir Europos advokatų etikos kodeksas“, *Council of Bars & Law Societies of Europe*, 2019, p. 12, 2.1 punktas.

[21] Ten pat, p. 13, 2.7 punktas. Vis dėlto žr. 2021 m. kovo 10 d. Sprendimą *An Bord Pleanála* (C-739/19, EU:C:2021:185, 29 punktas, siejamas su 16 punktu), kuriame akcentuojamas Airijos teismuose bylas vedančių advokatų specialus vaidmuo – „atlikti esminę teisinę paiešką, reikalingą tinkamai proceso eigai“, kuri taip pat gali apimti „aspekt[ų] [kurie yra] nepalankūs atitinkamo advokato palaikomam pagrindui“ nustatymą.

pastraipos tekste, pagal kurį universiteto dėstytojai naudojasi tokiomis pat teisėmis (reikia pridurti, kad tai reiškia, kad jie turi ir tokias pat pareigas), kurios esant tokioms aplinkybėms suteikiamos „advokatams“, kaip tai suprantama pagal Statuto 19 straipsnio trečią pastraipą.

59. Visiškai pripažįstu, kad galimybė universiteto dėstytojui faktiškai atlikti teisinio atstovo funkcijas gali būti ypatingo statuso, kurį jis gali turėti pagal nacionalinę teisę, išraiška. Galbūt tai nėra labai įprasta, tačiau pagal nacionalinę teisę universiteto dėstytojams gali būti nustatyta supaprastinta tvarka tapti advokatais [22] arba jiems pagal šią teisę net gali būti automatiškai suteikta galimybė atstovauti šalims, kaip, atrodo, yra Vokietijoje. Vis dėlto tokie nacionalinės teisės ypatumai, susiję su galimybe veikti kaip teisiniam atstovui, neturi reikšmės vertinant nepriklausomumo pareigą, kurios teisiniai atstovai, įskaitant universiteto dėstytojus, turinčius teisę vykdyti šią funkciją pagal nacionalinę teisę, turi laikytis veikdami Sąjungos teismuose. Kaip jau minėta, taip yra todėl, kad ši pareiga konkrečiai susieta su jų atliekamomis funkcijomis tuose teismuose.

60. Kaip išsamiau paaiškinsiu toliau, tikrindami, ar teisinis atstovas laikosi nepriklausomumo pareigos, Sąjungos teismai vykdo galutinę ir išimtinę kontrolę, kuria iš tikrųjų siekiama užtikrinti gerą teisingumo vykdymą ir ypač ieškovų teisių, kylančių iš Chartijos 47 straipsnio, laikymąsi. Kadangi vykdant šią kontrolę pagrindinis dėmesys skiriamas būtent atstovaujamų šalių teisėms per procesą šiuose teismuose, iš esmės nematau jokių priežasčių, dėl kurių ši kontrolė neturėtų būti vykdoma universiteto dėstytojų, veikiančių kaip teisiniai atstovai, atžvilgiu.

61. Vis dėlto lieka pagrindinis klausimas – kokios tiksliai apimties turėtų būti ši kontrolė. Būtent prie šio klausimo dabar ir pereisiu.

c) Akivaizdžiai žalingo poveikio kriterijus

62. Kaip jau minėta šios išvados 48 punkte, Sprendime *Uniwersytet Wrocławski* Teisingumo Teismas patikslino, kad nepriklausomumo pareigą reikia suprasti kaip nebuvimą ryšių, „kurie akivaizdžiai kenkia [teisinio atstovo] gebėjimui užtikrinti jam tenkančią gynybos funkciją geriausiai atstovauti savo kliento interesams“ [23].

63. Dėl konkretaus teisinio atstovo pasirinkimo gali būti padaryta įvairaus pobūdžio žala. Iš Sprendimo *Uniwersytet Wrocławski* matyti, kad žala, svarbi vertinant nepriklausomumo pareigą, kylančią iš Statuto 19 straipsnio trečios pastraipos, yra ne šiaip bet kokia žala, kurią galima patirti pasirinkus (galbūt netinkamai) advokatą, bet akivaizdi žala, kurią sukelia arba gali sukelti tam tikri teisinio atstovo ir atstovaujamos šalies tarpusavio ryšiai.

64. Konkrečiai kalbant, Teisingumo Teismas patvirtino, kad nepriklausomumo pareigos negali įvykdyti įmonės teisininkai [24], nes iš atitinkamos jurisprudencijos matyti, kad jų profesinę nuomonę „bent iš dalies gali paveikti jų darbinė aplinka“ [25]. Taigi šis atvejis susijęs su vienu iš šios išvados 54 punkte minėtų teisinio atstovo nepriklausomumo aspektų dėl galimos pareigos atsisakyti vykdyti tam tikrus nurodymus, jeigu jie prieštarauja taikytinoms įstatymų nuostatoms

[22] Atrodo, kad taip yra pagal Prancūzijos teisės aktus, kurie vis dėlto aptarti kitu aspektu 2020 m. gruodžio 17 d. Sprendime *Onofrei* (C-218/19, EU:C:2020:1034). Žr. generalinio advokato M. Bobek išvadą byloje *Conseil de l'ordre des avocats au barreau de Paris ir Bâtonnier de l'ordre des avocats au barreau de Paris*, C-218/19 (EU:C:2020:716, 4 punktas).

[23] Sprendimo *Uniwersytet Wrocławski* 64 punktas.

[24] Sprendimo *Uniwersytet Wrocławski* 63 punktas.

[25] 2012 m. rugsėjo 6 d. Sprendimas *Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej ir Lenkija / Komisija* (C-422/11 P ir C-423/11 P, EU:C:2012:553, 25 punktas) (toliau – Sprendimas *Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej*).

arba etikos taisyklėms. Teisinio atstovo lygiagrečiai turimos pareigos, kaip antai kylančios iš darbo santykių, iš tiesų gali užkirsti kelią teisiniam atstovui veiksmingai vykdyti tokią pareigą ir taip paveikti jo teikiamų teisinių konsultacijų kokybę.

65. Vis dėlto nepriklausomumo pareiga gali būti neįvykdyta ir kitais atvejais. Paprastai taip būtų tuo atveju, kai, atsižvelgiant į ginčo dalyką, teisinį atstovą ir atstovaujamą šalį sieja toks ryšys, dėl kurio atstovaujamos šalies teisių gynyba iš tiesų tampa iliuzija, nes teisinis atstovas veikia dėl kitų nei kliento interesų.

66. Mano nuomone, dėl šių aplinkybių Teisingumo Teismas Sprendime *Trasta Komercbanka*[26] nepritarė pernelyg švelniam Bendrojo Teismo požiūriui[27], kai šis pripažino nacionalinėje teisėje numatytas su įgaliojimo atšaukimu susijusias pasekmes, nors tą įgaliojimo atšaukimą inicijavo ieškovo banko likvidatorius, veikiantis esant interesų konfliktui. Teisingumo Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad likvidatorių paskyrė nacionalinė institucija, dalyvavusi procedūroje, po kurios buvo panaikintas bankui suteiktas veiklos leidimas ir jis buvo likviduotas. Atsižvelgęs į nacionalinės institucijos, paskyrusios likvidatorių, ir likvidatoriaus tarpusavio ryšį Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad kilo rizika, jog likvidatorius Sąjungos teismuose vengs ginčyti aktą, kuris lėmė atstovaujamos šalies likvidavimą, nes panaikinus šį aktą likvidatorius gali būti atleistas iš pareigų.[28]

67. Be to, kai Teisingumo Teismas Sprendime *Uniwersytet Wrocławski* kalbėjo apie teisinio atstovavimo akivaizdžiai žalingo poveikio sąvoką, jis turėjo omenyje akivaizdžias situacijas, kai nekyla abejonių dėl to, kad teisinis atstovas gali veikti ne geriausiai atstovaudamas kliento interesams, o *priešingai* tiems interesams, arba bet kuriuo atveju, kai iš tiesų jis gali ginti kitus interesus. Paprastai taip būtų tuo atveju, kai advokatas, remdamasis savo santykiais su klientu, gali praturtėti kliento sąskaita, kitaip veikti kliento nenaudai arba kai advokatas gali panaudoti informaciją apie klientą trečiųjų šalių naudai. Vis dėlto, nesant tokių aiškių atvejų, pirmiausia turėtų būti daroma prielaida, kad teisė pasirinkti advokatą visų pirma yra sutarties laisvės ir pasitikėjimo klausimas.

68. Kaip aptariamomis aplinkybėmis darytiną skirtumą iliustruojantį pavyzdį galima nurodyti atvejį, kai artimam giminaičiui, kuris yra advokatas, greičiausiai būtų neleista veikti kaip teisiniam atstovui dėl interesų konflikto paveldėjimo byloje, kurioje advokatas ir atstovaujama šalis yra galimi paveldėtojai. O ginče su kaimynu dėl šiam ir šeimai priklausančių žemės sklypų ribų nustatymo tokio atstovavimo problemų gali ir nekilti. Kitas pavyzdys: pasirinkti advokatą, kuris yra ir artimas draugas, gali būti pagrįsta paveldėjimo byloje, bet dėl tokio atstovavimo problemų kils ginče dėl žemės, jeigu tas artimas draugas yra ir atitinkamo žemės sklypo savininkas. Galiausiai mažai tikėtina, kad advokatas, kuris yra bendrovės, kuriai turi būti atstovaujama, smulkusis akcininkas, galėtų būti pasirinktas bendrovei bylinėjantis su savo smulkiaisiais akcininkais dėl privalomo akcijų pardavimo, bet greičiausiai dėl šio advokato atstovavimo bendrovei nekiltų abejonių trečiosios šalies inicijuotoje atsakomybės už gaminius byloje.

69. Nors šių situacijų vertinimas gali skirtis atsižvelgiant į atitinkamą nacionalinę teisės sistemą, visais atvejais svarbu ne tik nustatyti tam tikrą teisinio atstovo ir atstovaujamos šalies ryšį, bet ir įvertinti, ar, atsižvelgiant į ginčo dalyką, šis ryšys leidžia daryti išvadą, kad teisinis atstovas neveiks arba nebūtinai veiks taip, kad būtų kuo geriau užtikrinti atstovaujamos šalies interesai.

[26] 2019 m. lapkričio 5 d. Sprendimas *ECB ir kt. / Trasta Komercbanka ir kt.* (C-663/17 P, C-665/17 P ir C-669/17 P, EU:C:2019:923).

[27] 2017 m. rugsėjo 12 d. Nutartis *Fursin ir kt. / ECB* (T-247/16, nepaskelbta Rink., EU:T:2017:623).

[28] 2019 m. lapkričio 5 d. Sprendimas *ECB ir kt. / Trasta Komercbanka ir kt.* (C-663/17 P, C-665/17 P ir C-669/17 P, EU:C:2019:923, 60–62 punktai).

d) Kriterijaus taikymas šioje byloje

70. Grįžtant prie nagrinėjamos bylos, pažymėtina, kad išvadą, jog apelianto teisinis atstovas nesilaikė nepriklausomumo pareigos, Bendrasis Teismas padarė remdamasis dviem argumentais. Šie du argumentai atitinkamai susiję su dviem skirtingais nepriklausomumo pareigos aspektais, nurodytais šios išvados 64 ir 65 punktuose. Pirma, Bendrasis Teismas skundžiamos nutarties 25 punkte pažymėjo, kad teisinio atstovo darbas Brėmeno universitete grindžiamas viešosios teisės aktuose numatytais santykiais (1 papunktis). Antra, tame pačiame punkte Bendrasis Teismas iš esmės pažymėjo, kad šis teisinis atstovas asmeniškai dalyvavo veikloje, dėl kurios kilo ginčas (2 papunktis).

1) Teisinio atstovo, kaip dėstytojo Brėmeno universitete, statusas

71. Kaip jau minėta, Bendrasis Teismas pažymėjo, kad apeliantą ir jo teisinį atstovą sieja viešosios teisės aktuose numatyti darbo santykiai [29]. Tiek, kiek ši pastaba tiesiogiai susijusi su skundžiamos nutarties pirmesniame punkte daroma nuoroda į Teisingumo Teismo sprendimą *Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej*, ir, nesant kitų motyvų, atrodo, kad Bendrasis Teismas nagrinėjamą universiteto dėstytoją priskyrė prie samdomų (įmonės) teisininkų, kurių nepriklausomumą Teisingumo Teismas iš tiesų atmetė dėl rizikos, kad jų profesinę nuomonę „bent iš dalies gali paveikti jų darbinė aplinka“ [30], kaip jau buvo priminta.

72. Nepaisydamas galimų skirtumų tarp viešosios teisės aktuose numatyto apelianto teisinio atstovo, kaip universiteto dėstytojo, statuso ir įmonės teisininko darbo, manau, kad Bendrasis Teismas skundžiamoje nutartyje neatsižvelgė į tai, kad, kaip jam tvirtino Brėmeno universitetas (ir kaip jis tvirtino šiame procese), teisinis atstovavimas nėra viena iš užduočių, kurias apelianto teisinis atstovas atlieka eidamas universiteto dėstytojo pareigas. Brėmeno universitetas taip pat teigė, kad dėl šios priežasties teisinis atstovavimas nėra susijęs su teisinio atstovo, kaip universiteto dėstytojo, pareigomis (jos apsiriboja mokslo tyrimais ir dėstymu) ir vykdydamas teisinio atstovo funkcijas jis nėra saistomas jokių pavaldumo santykių.

73. Taigi, kaip suprantu, sutikęs veikti kaip apelianto teisinis atstovas, aptariamas universiteto dėstytojas tai darė ne dėl savo, kaip vieno iš Brėmeno universiteto dėstytojų, įsipareigojimo šiam universitetui, o remdamasis savo sprendimu atlikti atstovavimo funkciją ne kaip universiteto dėstytojui. Vadinasi, šiuo požiūriu jo padėtis iš esmės skiriasi nuo įmonės teisininkų situacijos, kai šie atstovauja savo darbdaviams, nes tokiu atveju teisinis atstovavimas yra numatytas jų pareiginiuose nuostatuose ir dėl jo gali spręsti darbdavys.

74. Dėl šios priežasties manau, kad šią bylą galima palyginti su ta, kurioje buvo priimtas Sprendimas *Uniwersytet Wrocławski*. Toje byloje taip pat buvo kalbama apie teisinį atstovą, kuris skaitė paskaitas universitete, kuriam jis atstovavo Sąjungos teismuose. Iš tiesų jis šias paskaitas skaitė ne kaip visą darbo laiką dirbantis dėstytojas, o pagal sutartį dėl dėstymo. Vis dėlto priežastis, kuria remdamasis Teisingumo Teismas atmetė teiginį, kad pažeista nepriklausomumo pareiga, buvo ta, kad jis „gynė Vroclavo universiteto interesus, nebūdamas susijęs pavaldumo santykiais“ [31].

[29] Skundžiamos nutarties 25 punktas.

[30] Sprendimo *Prezes Urzędu Komunikacji Elektronicznej* 25 punktas.

[31] Sprendimo *Uniwersytet Wrocławski* 66 punktas.

75. Iš tiesų, remiantis tuo, kas pažymėta šios išvados 64 punkte, šiomis aplinkybėmis svarbiausias klausimas yra tai, ar teisiniam atstovavimui gali trukdyti įsipareigojimai, kurie saisto teisinį atstovą dėl konkrečių ryšių su atstovaujama šalimi, pavyzdžiui, grindžiamų darbo sutartimi. Tiek, kiek nepriklausomumo pareiga reiškia pareigą atsisakyti vykdyti nurodymus, jeigu tokie nurodymai prieštarauja profesinės etikos pareigoms, veiksmingam šios nepriklausomumo pareigos vykdymui gali trukdyti pareiga veikti kaip teisiniam atstovui tam tikru būdu arba suteikti tokiam teisiniam atstovavimui konkretų turinį, kaip reikalauja, pavyzdžiui, darbdavys.

76. Iš Brėmeno universiteto argumentų, pateiktų nagrinėjant bylą Bendrajame Teisme ir pakartotų šiame apeliaciniame procese, matyti, kad aptariamas universiteto dėstytojas veikė ne kaip universiteto teisininkas, t. y. jo teisės skyriaus darbuotojas, o kaip asmuo, kuris dėl savo turimo statuso gali atstovauti šalims teismuose ir kuris nusprendė imtis šių funkcijų kaip nesusijusių su jo einamomis universiteto dėstytojo pareigomis. Iš šių argumentų taip pat matyti, kad nagrinėjamas teisinis atstovavimas nebuvo pavaldumo santykių dalis ir jam neturėjo įtakos jokie kiti teisinio atstovo įsipareigojimai apeliantui, išskyrus tuos, kurie kyla iš paties teisinio atstovavimo.

2) Teisinio atstovo asmeninis dalyvavimas veikloje, dėl kurios kilo ginčas

77. Antroji priežastis, dėl kurios Bendrasis Teismas skundžiamoje nutartyje padarė išvadą, kad Brėmeno universiteto teisinis atstovas nesilaikė nepriklausomumo pareigos, buvo ta, kad jis paskirtas aptariamo projekto koordinatoriumi ir vadovu, kuriam „patikėtos pagrindinės užduotys“ [32]. Bendrasis Teismas taip pat pridūrė, kad šis universiteto dėstytojas parengė ir pateikė paraišką dėl aptariamo finansavimo. Bendrojo Teismo nuomone, tai reiškia, kad šis atstovas tiesiogiai suinteresuotas bylos baigtimi, o tai kenkia jo gebėjimui visiškai nepriklausomai ir vadovaujantis svarbiausiais teisingumo interesais teikti klientui reikalingą teisinę pagalbą [33].

78. Bendrasis Teismas tai nurodė kalbėdamas apie šios išvados 65 punkte aptartą nepriklausomumo pareigos aspektą, susijusį su situacija, kai teisinis atstovas iš tikrųjų nesivadovauja atstovaujamos šalies interesais, o veikiau faktiškai vadovaujasi kitais, pavyzdžiui, savo interesais.

79. Kaip suprantu, patenkinus ieškinį dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo, Brėmeno universitetas galėtų vykdyti aptariamą mokslinį projektą, be to, jo teisinis atstovas galėtų šiomis aplinkybėmis, be kita ko, vykdyti mokslo tyrimų grupės vadovo funkcijas. Kitaip tariant, galimas ieškinio dėl panaikinimo patenkinimas lems apelianto galimybę gauti jo prašomą finansavimą, kuriuo savo ruožtu yra suinteresuotas jo teisinis atstovas, einantis universiteto dėstytojo pareigas, nes tai turi poveikį šio atstovo galimybei vykdyti aptariamą mokslo tyrimų projektą ir jam vadovauti.

80. Kaip aiškiai nurodė pats apeliantas, tai reiškia, kad teisinio atstovo interesai sutampa su apelianto interesais. Atsižvelgdamas į tai ir, priešingai, nei skundžiamoje nutartyje nutarė Bendrasis Teismas, nesuprantu, kaip toks interesų bendrumas, kylantis iš teisinio atstovo dalyvavimo aptariamame projekte, nesant kitų aplinkybių, gali lemti išvadą, kad teisinis atstovavimas akivaizdžiai kenktų Brėmeno universiteto interesams. Iš tiesų iš to, kaip apibūdintas teisinio atstovo dalyvavimas aptariamame projekte, nematyti nieko, kas rodytų, kad atstovaudamas Brėmeno universitetui jis iš tiesų siekė savo arba kitų interesų apelianto nenaudai.

[32] Skundžiamos nutarties 25 punktas.

[33] Skundžiamos nutarties 25 ir 26 punktai.

81. Iš esmės neatmetu galimybės, kad akivaizdus interesų bendrumas iš tikrųjų gali slėpti esminį trūkumą. Vis dėlto, nors Bendrasis Teismas skundžiamos nutarties 26 punkte nurodo, kad teisinio atstovo ir apelianto ryšys akivaizdžiai pakenkė šio teisinio atstovo gebėjimui kuo geriau ginti apelianto interesus, jis tiesiog nepateikia jokių tokį atvejį patvirtinančių duomenų.

3. Ar buvo pažeisti apelianto teisėti lūkesčiai?

82. Apeliacinio skundo pirmojo pagrindo trečioje dalyje Brėmeno universitetas teigia, kad jo teisiniam atstovui turėtų būti leista atstovauti jam išimties tvarka, jeigu iš esmės Teisingumo Teismas nuspręstų, kad šiam atstovui taikoma nepriklausomumo pareiga (kaip suprantu, dėl to jis negalėtų atstovauti apeliantui šioje byloje). Apeliantas aiškina, kad jis turėtų galėti remtis teisėtais lūkesčiais, grindžiamais aiškiu Statuto 19 straipsnio septintos pastraipos tekstu, iš kurio, pasak apelianto, matyti, kad nepriklausomumo pareiga, išplėtota Teisingumo Teismo jurisprudencijoje, netaikoma universiteto dėstytojams.

83. Manau, kad nebūtina labai išsamiai nagrinėti šio pagrindo, atsižvelgiant į mano pirma pateiktą pasiūlymą, iš kurio matyti, kad, nors nepriklausomumo pareiga taikoma universiteto dėstytojams, veikiantiems pagal Statuto 19 straipsnio septintoje pastraipoje nustatytas sąlygas, tinkamas jos aiškinimas reiškia, kad nagrinėjamu atveju teisiniam atstovui turi būti leista atstovauti apeliantui.

84. Vis dėlto, jeigu Teisingumo Teismas nuspręstų kitaip, trumpai papildomai paaiškinsiu priežastis, dėl kurių, mano nuomone, apeliacinio skundo pirmojo pagrindo trečia dalis laikytina nepagrįsta.

85. Kaip suprantu, šioje dalyje apeliantas prašo nukrypti nuo sprendimo, kuris bus priimtas šioje byloje, „susijusio galiojimo atgaline data“ taisyklės [34] arba, kitaip tariant, nuo taisyklės, pagal kurią aiškindamas Sąjungos teisės nuostatą (šiuo atveju – Statuto 19 straipsnio septintą pastraipą) Teisingumo Teismas, „jeigu iškyla toks poreikis, paaiškina ir patikslina šios teisės prasmę ir apimtį, kaip ji turi arba turėjo būti suprantama ir taikoma nuo įsigaliojimo momento“ [35]. Iš tiesų apeliacinio skundo pirmojo pagrindo trečioje dalyje Brėmeno universitetas, remdamasis Teisingumo Teismo sprendimu *Defrenne* [36], tvirtina, kad, jeigu pagal Statuto 19 straipsnio septintos pastraipos aiškinimą jo teisinis atstovas negali jam atstovauti, toks aiškinimas yra netikėtas, taigi jis neturėtų būti taikomas nagrinėjamu atveju (veikiau – tik būsimoms byloms).

86. Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad aiškindami Sąjungos teisę per prejudicinio sprendimo priėmimo procedūrą Sąjungos teismai išimtiniais atvejais sutinka apriboti savo sprendimo poveikį laiko atžvilgiu [37], jeigu to reikalaujama siekiant teisinio saugumo ir tenkinamos dvi sąlygos: pirma, suinteresuotasis asmuo turi būti sąžiningas; antra, jeigu nebūtų taikomi apribojimai laiko atžvilgiu, Teisingumo Teismo sprendimas sukeltų „didelių sunkumų“ [38].

[34] Generalinio advokato M. Bobek išvada byloje *Cussens ir kt.* (C-251/16, EU:C:2017:648, 35 punktas).

[35] Žr., pavyzdžiui, 2017 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *Cussens ir kt.* (C-251/16, EU:C:2017:881, 41 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[36] 1976 m. balandžio 8 d. Sprendimas *Defrenne* (43/75, EU:C:1976:56).

[37] Žr., pavyzdžiui, 1976 m. balandžio 8 d. Sprendimą *Defrenne* (43/75, EU:C:1976:56, 72–75 punktai); 1990 m. gegužės 17 d. Sprendimą *Barber* (C-262/88, EU:C:1990:209, 44 ir 45 punktai) arba 1992 m. liepos 16 d. Sprendimą *Legros ir kt.* (C-163/90, EU:C:1992:326, 34–36 punktai).

[38] Žr., pavyzdžiui, 2015 m. rugsėjo 29 d. Sprendimą *Gmina Wrocław* (C-276/14, EU:C:2015:635, 45 punktas).

87. Šiomis aplinkybėmis sutinku su REA teiginiu, kad apeliantas neįrodė, jog dėl Statuto 19 straipsnio septintos pastraipos aiškinimo, pagal kurį aptariamas teisinis atstovas faktiškai negali atstovauti apeliantui, gali kilti kokių nors konkrečių sunkumų [39]. Brėmeno universitetas nurodo tik tai, kad nebuvo išnagrinėtas jo ieškinio pagrįstumas, taip pat pareigą padengti bylinėjimosi išlaidas ir atgręžtinį reikalavimą, kurį apeliantas gali pareikšti savo teisiniam atstovui.

88. Šiomis aplinkybėmis manau, kad apeliacinio skundo pirmojo pagrindo trečia dalis laikytina nepagrįsta.

4. Išvada dėl apeliacinio skundo pirmojo pagrindo

89. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, darau išvadą, kad nuspręsdamas, jog aptariamo teisinio atstovo pareigos Brėmeno universitete, taip pat jo asmeninis dalyvavimas veikloje, dėl kurios kilo ginčas, akivaizdžiai pakenkė šio atstovo gebėjimui geriausiai atstovauti apelianto interesams, Bendrasis Teismas neteisingai aiškino nepriklausomumo pareigą, kurios turi laikytis Sąjungos teismuose veikiantys teisiniai atstovai, taigi jis padarė teisės klaidą. Vadinasi, šiuo požiūriu apeliacinio skundo pirmasis pagrindas yra pagrįstas.

B. Apeliacinio skundo antrasis pagrindas: nepriklausomumo pareigos nesilaikymo procesinės pasekmės

90. Subsidiariai nurodydamas apeliacinio skundo antrąjį pagrindą Brėmeno universitetas iš esmės teigia, kad procesinės pasekmės, kurios, Bendrojo Teismo nuomone, kyla dėl išvados, kad apelianto teisinis atstovas neatitinka būtinų nepriklausomumo reikalavimų, pažeidžia Chartijos 47 straipsnį [40].

91. Mano nuomone, Teisingumo Teismui nereikės nagrinėti šio klausimo, nes, kaip jau paaiškinta, apeliacinio skundo pirmasis pagrindas yra iš dalies pagrįstas.

92. Vis dėlto siekdamas išsamumo paaiškinsiu, kodėl, mano nuomone, Brėmeno universitetas yra teisus, teigdamas, jog tai, kad jam nesuteikta galimybė paskirti naują teisinį atstovą vietoj to, kurį Bendrasis Teismas skundžiamoje nutartyje pripažino nesilaikančiu nepriklausomumo pareigos, pažeidžia šio universiteto teisę kreiptis į teismą, suteiktą pagal Chartijos 47 straipsnio pirmą pastraipą.

93. Šiuo tikslu pirmiausia išnagrinėsiu, mano nuomone, pagrindinį klausimą, kylantį šiomis aplinkybėmis, t. y. automatinį ieškinio nepriimtinumą (1 dalis). Paskui pereisiu prie papildomo klausimo dėl naujo advokato paskyrimo teisinio pagrindo (2 dalis).

[39] Šiomis aplinkybėmis nemanau, kad būtina analizuoti klausimą, ar kriterijus, taikytas Teisingumo Teismo prejudicinio sprendimo priėmimo bylose paprašius apriboti jo sprendimų poveikį laiko atžvilgiu, turi būti taikomas nagrinėjamu atveju.

[40] Brėmeno universitetas taip pat remiasi EŽTK 6 straipsnio 1 dalies pažeidimu. Teisingumo Teismas yra ne kartą nusprendęs, kad tol, kol Sąjunga nėra prisijungusi prie šio teisės akto, jis nėra į Sąjungos teisę oficialiai įtrauktas teisės aktas. Taigi skundžiamos nutarties teisminė kontrolė turi būti atlikta atsižvelgiant į Chartijos 47 straipsnį. Vis dėlto, taikant Chartijos 52 straipsnio 3 dalį, pagal kurią Chartijoje nurodytų teisių, atitinkančių EŽTK garantuojamas teises, esmė ir taikymo sritis yra tokia, kaip nustatyta EŽTK, jeigu ne dar platesnė, reikia tinkamai atsižvelgti į EŽTK 6 straipsnio 1 dalį (ir į EŽTK 13 straipsnį), taip pat į su šiomis nuostatomis susijusią Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudenciją.

1. Automatinis ieškinio nepriimtinumas

94. Sutinku su REA, kad procedūrinės taisyklės nereglamentuoja naujo advokato paskyrimo tuo atveju, kai iš pradžių paskirtas advokatas neatitinka nepriklausomumo reikalavimo.

95. Vis dėlto tai, kad šis klausimas nereglamentuotas procedūrinėse taisyklėse, nereiškia, kad galimybės apeliantui pakeisti nepriklausomumo pareigos nesilaikantį teisinį atstovą suteikimas automatiškai prieštarautų šioms taisyklėms. Bet kuriuo atveju šioje byloje reikia įvertinti būtent Brėmeno universiteto argumentus, kad skundžiamoje nutartyje pateiktu Bendrojo Teismo procedūros reglamento aiškinimu pažeidžiama apelianto teisė kreiptis į teismą.

96. Šiomis aplinkybėmis pradėčiau nuo to, kad pareiga būti atstovaujamam nepriklausomo teisinio atstovo yra ieškinio priimtinumo sąlyga, taigi kartu ir teisės kreiptis į teismą apribojimas.

97. Žinoma, sutinku su Bendrojo Teismo teiginiu, kad iš esmės „teisė kreiptis į teismą nėra absoliuti“ [41]. Vis dėlto bet koks šios teisės apribojimas gali būti leidžiamas tik jeigu įvykdomos Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje nustatytos sąlygos.

98. Pagal tos nuostatos pirmą sakinį bet koks Chartijos pripažintų teisių ir laisvių įgyvendinimo apribojimas turi būti numatytas įstatymo ir nekeisti šių teisių ir laisvių esmės. Jos antrame sakinyje nustatyta, kad, remiantis proporcingumo principu, šių teisių ir laisvių apribojimai galimi tik tuo atveju, kai jie būtini ir tikrai atitinka Sąjungos pripažintus bendrus interesus arba reikalingi kitų teisėms ir laisvėms apsaugoti.

99. Atsižvelgdamas į tai, kad šios keturios sąlygos taikomos kumuliatyviai, manau, kad nagrinėjant šią bylą pakanka sutelkti dėmesį į Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus ir į proporcingumo principo laikymąsi.

100. Iš Sprendimo *Uniwersytet Wrocławski* matyti, kad pareiga atstovauti neprivilegijuotiesiems ieškovams siekiama dviejų tikslų, t. y. užtikrinti gerą teisingumo vykdymą ir „visų pirma“ saugoti ir kuo geriau ginti ieškovo interesus [42]. Nors Teisingumo Teismas tai nurodė kalbėdamas apie teisinį atstovavimą, kurį užtikrina advokatas pagal Statuto 19 straipsnio trečioje pastraipoje nustatytas sąlygas, iš esmės nematau jokios priežasties, dėl kurios tie patys tikslai neturėtų būti taikomi ir kalbant apie teisinį atstovavimą, kurį užtikrina universiteto dėstytojas pagal tos nuostatos septintą pastraipą. Taip yra todėl, kad abiem teisinio atstovavimo atvejais užtikrinama ir faktiškai sudaroma galimybė neprivilegijuotosioms šalims kreiptis į Sąjungos teismus; be to, universiteto dėstytojų statusas yra prilygintas advokatų statusui, kaip jau pažymėjau šioje išvadoje [43].

101. Siekiant gero teisingumo vykdymo tikslų, taip pat ieškovo interesų apsaugos, tam tikrais atvejais gali būti reikalaujama, kad asmuo nesiimtų teisinio atstovo veiksmų (arba juos nutrauktų), kai dėl kokių nors priežasčių jis negali tinkamai vesti bylos ar kuo geriau ginti atstovaujamos šalies interesų.

[41] Skundžiamos nutarties 35 punktas. Panašiai yra ne kartą nurodęs ir EŽTT. Žr., pavyzdžiui, 2014 m. vasario 11 d. EŽTT sprendimo *Maširević prieš Serbiją*, (CE:ECHR:2014:0211JUD003067108, 46 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

[42] Sprendimo *Uniwersytet Wrocławski* 62 punktas.

[43] Žr. šios išvados 58–60 punktus.

102. Taigi pripažįstu, kad siekiant šių tikslų gali tekti faktiškai pripažinti ieškinį nepriimtinu, net jeigu dėl tokios pasekmės ta pati byla niekada nebegalėtų būti nagrinėjama dar kartą, nes pareikšti naują ieškinį iš tikrųjų taptų neįmanoma dėl terminų, per kuriuos turi būti pareikštas ieškinys dėl panaikinimo. Taip gali būti ypač tuo atveju, jeigu atstovaujama šalis prieštarauja Sąjungos teismų nurodymui paskirti kitą teisinį atstovą arba jo nepaiso, taip gerokai užvilkindama procesą arba faktiškai užkirsdama jam kelią tais atvejais, kai pirminis teisinis atstovas akivaizdžiai nesiekia realiai ginti atstovaujamos šalies interesų. Kadangi pareiga būti atstovaujamam yra neprivilegijuotųjų ieškovų pareikštų ieškinių priimtinumo sąlyga, ieškinio pripažinimas nepriimtinu iš tiesų yra logiška tos pareigos nesilaikymo pasekmė.

103. Vis dėlto manau, kad, nors ieškinio pripažinimas nepriimtinu gali būti tinkamas būdas spręsti situacijas, keliančias grėsmę tinkamam teisingumo vykdymui arba ieškovo interesų apsaugai, *automatinis* ieškinio pripažinimas nepriimtinu viršija tai, kas būtina abiem šiems tikslams pasiekti.

104. Tai, kad šiomis aplinkybėmis yra mažiau apsunkinančių priemonių, patvirtina Bendrojo Teismo procedūros reglamento 55 straipsnio 3 dalyje numatyta galimybė paskirti naują teisinį atstovą tais atvejais, kai Bendrasis Teismas nusprendžia pašalinti paskirtą pirminį atstovą dėl to, kad, jo nuomone, šio atstovo elgesys yra „nesuderinamas su pagarba Bendrajam Teismui arba su gero teisingumo vykdymo reikalavimais“, kaip numatyta šio Procedūros reglamento 55 straipsnio 1 dalyje. Tokiu atveju Bendrojo Teismo procedūros reglamento 55 straipsnio 3 dalyje numatyta sustabdyti bylos nagrinėjimą, kad suinteresuotoji šalis galėtų paskirti kitą teisinį atstovą. Taigi ši taisyklė leidžia užtikrinti būtinas sąlygas, kurioms esant gali būti vykdomas teisingumas, pašalinant teisinį atstovą, kuris savo elgesiu kenkia šioms sąlygoms, ir kartu išsaugoti galimybę išnagrinėti bylą, nebent ieškovas nepaskirtų kito teisinio atstovo.

105. Atsižvelgdamas į atliktą analizę manau, kad Brėmeno universitetas teisingai teigia, kad *automatinis* jo ieškinio nepriimtinumas, kaip jo teisinio atstovo nepriklausomumo pareigos nesilaikymo pasekmė, yra neproporcingas jo teisės kreiptis į teismą apribojimas. Jis viršija tai, kas būtina, nes gero teisingumo vykdymo ir apelianto interesų apsaugos tikslų galima pasiekti mažiau apsunkinančiomis priemonėmis, jeigu apeliantui suteikiama galimybė paskirti kitą advokatą.

2. (Ne)kylantis klausimas dėl aiškaus procedūrinio pagrindo, kuriuo remiantis galima paskirti naują teisinį atstovą

106. Skundžiamos nutarties 40 punkte Bendrasis Teismas, remdamasis Statuto 21 straipsnio antra pastraipa ir savo Procedūros reglamento 51 straipsnio 4 dalimi, padarė išvadą, kad jo procedūrinėse taisyklėse apeliantui nenumatyta galimybė paskirti naują teisinį atstovą, tačiau minėtose nuostatose sudaryta galimybė ištaisyti situaciją, kai nepateikti tam tikri dokumentai.

107. Apeliantas ginčija šią išvadą ir šiuo tikslu remiasi išvada byloje *Uniwersytet Wrocławski*, kurioje generalinis advokatas M. Bobek pagal analogiją rėmėsi Bendrojo Teismo procedūros reglamento 51 straipsnio 4 dalimi, taip pat Chartijos 47 straipsniu, kuriais grindė argumentą, kad ieškovui toje byloje turėtų būti sudaryta galimybė pakeisti advokatą, kuris pripažintas nesilaikančiu nepriklausomumo pareigos[44].

[44] Išvados byloje *Uniwersytet Wrocławski* 151–157 punktai.

108. Atsiliepime į apeliacinį skundą REA teigia, kad Bendrojo Teismo procedūros reglamento 51 straipsnis susijęs tik su pažymėjimo, patvirtinančio advokato narystę atitinkamoje advokatūroje, arba įgaliojimo nepateikimu. Jos nuomone, generalinio advokato M. Bobek siūlomas aiškinimas prieštarauja šios nuostatos formuluotei ir reikalautų atlikti Bendrojo Teismo kompetencijai nepriklausančius teisės aktų pakeitimus.

109. Pažymėtina, jog tai, kad nėra aiškios nuostatos dėl naujo advokato paskyrimo tuo atveju, kai pirminis advokatas nesilaiko nepriklausomumo pareigos, turi būti vertinama atsižvelgiant į tinkamą norminį kontekstą. Nepriklausomumo pareiga kyla iš jurisprudencijos. Taigi visiškai nenuostabu, kad Statuto ir Bendrojo Teismo procedūros reglamento autoriai neįtraukė nuostatos, konkrečiai reglamentuojančios galimybę ištaisyti situaciją, kai šios pareigos nesilaikoma, arba negalėjimą to padaryti. Tokiomis aplinkybėmis argumentas, kad, nesant šį klausimą reglamentuojančių Bendrojo Teismo procedūros reglamento nuostatų, tiesiog nėra kito pasirinkimo, tik pripažinti ieškinį nepriimtinu, neatrodo labai įtikinamas.

110. Kadangi „advokato“ nepriklausomumo pareigos reikalavimas kilo iš jurisprudencijos, idealus atsakas į šio reikalavimo nesilaikymo pasekmes turėtų būti pateiktas laikantis SESV 254 straipsnio penktoje pastraipoje nustatytų sąlygų. Šiuo klausimu pritariu REA.

111. Pažymėtina, kad praeityje Teisingumo Teismas yra patvirtinęs Bendrojo Teismo sprendimą nesuteikti neprivilegijuotajam ieškovui galimybės paskirti naują advokatą, kai buvo pripažinta, kad iš pradžių paskirtas advokatas pažeidė nepriklausomumo pareigą[45]. Vis dėlto ta analizė buvo atlikta atsižvelgiant į tuo metu galiojusio Bendrojo Teismo procedūros reglamento 44 straipsnį, iš esmės atitinkantį šiuo metu galiojančio šio reglamento 51 straipsnį. O šiame apeliaciniame procese Teisingumo Teismo prašoma išnagrinėti šį klausimą konkrečiai atsižvelgiant į Chartijos 47 straipsnio poveikį.

112. Apsvarstęs šį poveikį, šios išvados 94–105 punktuose padariau išvadą, kad automatinis ieškinio pripažinimas nepriimtinu dėl to, kad teisinis atstovas nesilaiko nepriklausomumo pareigos, neproporcingai apriboja teisę kreiptis į teismą. Taigi atsižvelgdamas į tai, kad procedūrinės taisyklės turi būti aiškinamos laikantis Chartijos 47 straipsnio, manau, kad neprivilegijuotiesiems ieškovams, kurių teisinis atstovas pripažintas nesilaikančiu nepriklausomumo pareigos, turi būti sudaryta galimybė paskirti kitą teisinį atstovą.

113. Šiuo klausimu tinkamą sprendimą galima rasti Bendrojo Teismo procedūros reglamento 55 straipsnio trečioje pastraipoje. Iš tiesų, kaip jau minėta, šioje nuostatoje, aiškinamoje atsižvelgiant į šio Procedūros reglamento 55 straipsnio 1 dalį, reglamentuojami atvejai, kai teisinis atstovas nesilaiko, be kita ko, „gero teisingumo vykdymo reikalavimų“. Teisinio atstovo sprendimą imtis teisinio atstovavimo tais atvejais, kai toks teisinis atstovavimas gali akivaizdžiai pakenkti atstovaujamai šaliai, galima vertinti kaip tokio nesilaikymo pavyzdį, nes abu atvejai susiję su tuo, kad teisinis atstovas nesilaiko tam tikrų profesinių standartų.

114. Taigi, siekiant užtikrinti, kad neprivilegijuotieji ieškovai veiksmingai naudotųsi teise kreiptis į teismą, ir kol šiuo tikslu nenustatyta aiškaus teisinio pagrindo, siūlau Bendrajam Teismui, remiantis jo Procedūros reglamento 55 straipsnio trečia pastraipa, suteikti neprivilegijuotiesiems ieškovams galimybę paskirti naują teisinį atstovą tais atvejais, kai nustatoma, kad iš pradžių paskirtas teisinis atstovas nesilaiko nepriklausomumo pareigos.

[45] 2013 m. rugsėjo 5 d. Nutartis *ClientEarth / Taryba* (C-573/11 P, nepaskelbta Rink., EU:C:2013:564, 23 punktas).

115. Galiausiai, kaip jau buvo nurodyta kitur[46], teisinio atstovo pakeitimas nereiškia, kad atitinkama šalis galėtų pateikti naujus procesinius dokumentus. Teisinio atstovo pakeitimas reiškia, kad naujasis atstovas perima bylą toje stadijoje, iki kurios ją vedė ankstesnis atstovas, ir kiekvienas iš jų prisiima atsakomybę už savo veiklą.

3. Išvada dėl apeliacinio skundo antrojo pagrindo

116. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, darau išvadą, kad nuspręsdamas, kad jo Procedūros reglamente nenumatyta galimybė apeliantui paskirti naują teisinį atstovą po to, kai buvo pripažinta, kad apelianto pirminis teisinis atstovas nesilaiko nepriklausomumo pareigos, Bendrasis Teismas pažeidė Chartijos 47 straipsnio pirmoje pastraipoje numatytą apelianto teisę kreiptis į teismą. Taigi apeliacinio skundo antrasis pagrindas yra pagrįstas.

VI. Išvados dėl apeliacinio skundo pasekmės

117. Pagal Statuto 61 straipsnio pirmą pastraipą, jei apeliacinis skundas yra pagrįstas, Teisingumo Teismas panaikina Bendrojo Teismo sprendimą ir gali pats paskelbti galutinį sprendimą, jeigu toje bylos stadijoje tai galima padaryti, arba grąžinti bylą Bendrajam Teismui.

118. Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas nepriėmė sprendimo dėl bylos esmės. Taigi tikslinga grąžinti bylą Bendrajam Teismui.

VII. Bylinėjimosi išlaidos

119. Kadangi siūlau grąžinti apeliacine tvarka išnagrinėtą bylą nagrinėti Bendrajam Teismui, sprendimo dėl šalių per apeliacinį procesą patirtų bylinėjimosi išlaidų priėmimas turėtų būti atidėtas pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 137 straipsnį, taikomą apeliaciniam procesui pagal šio reglamento 184 straipsnio 1 dalį.

VIII. Išvada

120. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui:

– panaikinti 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Sąjungos Bendrojo Teismo nutartį *Universität Bremen / REA* (T-660/19, nepaskelbta Rink., EU:T:2020:633),

– grąžinti bylą T-660/19 Bendrajam Teismui,

– atidėti bylinėjimosi išlaidų klausimo nagrinėjimą.

[46] Išvados byloje *Uniwersytet Wrocławski* 158 punktas.